

Тетяна Золотаренко,
доктор філософії у галузі педагогіки,
науковий співробітник відділу
педагогічного джерелознавства та біографістики
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В.О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна
ORCID: [0000-0002-7533-4676](https://orcid.org/0000-0002-7533-4676)
e-mail: t.o.zolotarenko@npu.edu.ua

Христина Серeda,
молодший науковий співробітник відділу
педагогічного джерелознавства та біографістики
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В.О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна
ORCID: [0000-0002-4510-7173](https://orcid.org/0000-0002-4510-7173)
e-mail: seredak83@gmail.com

УКРАЇНСЬКІ ОСВІТЯНИ-ЕМІГРАНТИ НА СТОРІНКАХ ЕЛЕКТРОННОГО РЕСУРСУ «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»

Анотація. У статті розкрито інформаційний потенціал електронного ресурсу «Педагоги України та світу» для вивчення і популяризації життя та діяльності педагогів-емігрантів у річниці збереження історичної пам'яті та розвитку національної і світової освітньої думки. Представлено віртуальні сторінки українських педагогів-емігрантів (Ващенко Г. Г. (1878–1967), Волошин А. І., (1874–1945), Полонська-Василенко Н. Д. (1884–1973), Прокопович В. К. (1881–1942), Русова С. Ф. (1856–1940)), які опубліковано на платформі інформаційно-бібліографічного ресурсу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення інтелектуальної спадщини української діаспори та її інтеграції у сучасний глобальний науково-освітній простір.

Метою статті є вивчення інформаційного потенціалу електронного ресурсу «Педагоги України та світу» як інструменту збереження, узагальнення та популяризації біографічних і бібліографічних даних про українських освітян-емігрантів. У дослідженні використано методи аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації матеріалів ресурсу, що дозволило виявити особливості представлення персоналій, структуру подачі інформації та тематичні акценти.

Коротко охарактеризовано вплив української еміграції (1919–1991) на формування освітянського середовища за кордоном. Висвітлено напрями

діяльності педагогів-емігрантів (Ващенко Г. Г. (1878–1967), Волошин А. І., (1874–1945), Полонська-Василенко Н. Д. (1884–1973), Прокопович В. К. (1881–1942), Русова С. Ф. (1856–1940)), зокрема їхню участь у створенні освітніх установ, розвитку українознавства, впровадженні інноваційних педагогічних практик і збереженні національної ідентичності в інішомовному середовищі. Окреслено репрезентативний потенціал ресурсу «Педагоги України та світу» для висвітлення діяльності освітян в еміграції (біографічні відомості, наукові праці, педагогічні ідеї тощо), а також визначено його значення як цифрового інструменту історико-педагогічних досліджень.

У висновках наголошено на важливості подальшого наповнення ресурсу «Педагоги України та світу», зокрема розширення репрезентації кола освітян-емігрантів. Стаття має теоретичне й практичне значення для дослідників української педагогічної діаспори, а також усіх, хто цікавиться історією педагогіки.

Ключові слова: педагогічна діаспора, освітяни-емігранти, електронний ресурс, інформаційно-бібліографічний ресурс «Педагоги України та світу».

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах глобалізації, цифровізації та інтенсивного розвитку міжнародного освітньо-наукового співробітництва постає необхідність у збереженні, систематизації та репрезентації національної педагогічної спадщини у світовому інформаційному просторі. У цьому контексті вагоме місце посідає вивчення діяльності українських освітян-емігрантів, які в різні історичні періоди (кінця ХІХ – початку ХХІ ст.) були змушені реалізовувати свій науковий і педагогічний потенціал за межами Батьківщини. Їхня діяльність стала важливим чинником розвитку української педагогічної думки, збереження національної ідентичності, інтеграції української освіти і науки у європейський і світовий простір.

Попри значний внесок українських освітян-емігрантів у розвиток науки й освіти, їхня педагогічна спадщина тривалий час залишалася недостатньо дослідженою, фрагментарно представленою в історико-педагогічних студіях і часто маргіналізованою у вітчизняному науковому дискурсі. Це було зумовлено як ідеологічними обмеженнями попередніх історичних періодів, так і об'єктивними труднощами доступу до джерельної бази, зокрема архівних матеріалів, що зберігаються в різних країнах світу. Внаслідок цього значна

частина біографічних відомостей, наукових праць і педагогічних ідей українських освітян-емігрантів залишається маловідомою або недостатньо введеною до українського наукового обігу.

Сучасний етап розвитку гуманітарних наук, зокрема педагогіки, характеризується активним впровадженням цифрових технологій та формуванням електронних інформаційних ресурсів, які відкривають нові можливості для дослідження, збереження й популяризації наукової спадщини. У цьому контексті педагогічна біографіка постає як важливий міждисциплінарний напрям, що поєднує історико-педагогічні, бібліографічні, джерелознавчі та інформаційно-комунікаційні підходи. Вона спрямована на створення цілісного уявлення про персоналії педагогів, їхній внесок у розвиток освіти та науки, а також на формування структурованих баз даних, доступних для широкого кола користувачів.

Водночас наявна потреба у створенні та вдосконаленні спеціалізованих електронних ресурсів, які б забезпечували системне представлення педагогічних персоналій, зокрема українських освітян-емігрантів, у глобальному інформаційному просторі. Одним із таких ресурсів є електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Педагоги України та світу», який акумулює біографічні, бібліографічні та аналітичні матеріали про українських і закордонних освітян. Однак, незважаючи на її значний науково-інформаційний потенціал, питання повноти, структурованості та репрезентативності відомостей про українських педагогів-емігрантів, а також особливостей їх подання в цифровому середовищі потребують ґрунтовного аналізу.

Проблема ускладнюється також необхідністю вироблення єдиних методологічних підходів до відбору, верифікації та представлення біографічної інформації, що відповідає сучасним вимогам відкритої науки, академічної доброчесності та цифрової гуманітаристики. Актуальним є також питання інтеграції національних електронних ресурсів у міжнародні інформаційні системи, що сприятиме підвищенню пізнаваності української педагогічної науки та включенню її до світового наукового дискурсу.

Зазначена проблематика розглядається у межах прикладного наукового дослідження «Українська педагогічна біографіка в контексті європейського та світового освітньо-наукового, інформаційного простору» (2026–2028), що виконується під керівництвом дійсного члена (академіка) НАПН України Лариси Березівської. У межах цього дослідження передбачено розроблення теоретико-методологічних засад педагогічної біографіки, удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення галузі, а також створення умов для ефективної репрезентації педагогічної спадщини України у світовому цифровому просторі. Особлива увага приділяється саме вивченню та популяризації діяльності українських освітян-емігрантів як невід’ємного складника національної та світової педагогічної культури.

Отже, актуальність порушеної проблеми зумовлена необхідністю подолання фрагментарності знань про українських педагогів-емігрантів, забезпечення системного підходу до вивчення їхньої спадщини, а також аналізу й удосконалення сучасних цифрових ресурсів, зокрема платформи «Педагоги України та світу», як ефективного інструменту збереження, дослідження та популяризації педагогічної біографіки в умовах глобального інформаційного суспільства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Закордонні вчені, серед яких L. Archer, B. Francis, A. Creese, A. Blackledge (Creese & Blackledge, 2010), P. A. Duff, A. Torpsen (Torpsen, 2017) та ін. вивчають такі аспекти, як збереження рідної мови й культурної ідентичності; інтеграція педагогів-емігрантів в освітні системи країн, які їх приймають; розвиток інклюзивного та міжкультурного підходів у навчанні.

Проблематика української педагогічної діаспори останніми роками також привертає дедалі більшу увагу дослідників у зв’язку з активізацією міграційних процесів та необхідністю збереження національної освітньої ідентичності в умовах глобалізації. Наукові розвідки 2020–2025 рр. демонструють міждисциплінарний підхід до вивчення цього феномену, поєднуючи історико-педагогічний, соціокультурний та цифровий виміри.

Значна частина сучасних досліджень присвячена історичному досвіду функціонування освітніх осередків української діаспори. Зокрема, у праці С. Кагамлик (2025) розкрито роль освітніх інституцій української еміграції у Празі як важливого чинника збереження національної ідентичності. Автор підкреслює, що діяльність педагогів-емігрантів сприяла не лише розвитку освітнього середовища, а й формуванню інтелектуального ядра української спільноти за кордоном. Подібні висновки простежуються і в дослідженні А. Карабардіна (2024), де культурно-освітні установи діаспори 1920–1930-х рр. розглядаються як центри консолідації українського суспільства та розвитку педагогічної думки.

Важливим напрямом є дослідження взаємодії української діаспори з метрополією. У цьому контексті заслуговує на увагу праця Ю. Шахно (2024), у якій аналізуються сучасні форми співпраці між Україною та діаспорою, зокрема в освітній і науковій сферах. Автор наголошує на зростанні ролі транснаціональних зв'язків, які сприяють інтеграції українського освітнього простору в глобальний контекст. Аналогічну проблематику порушено в дослідженні, присвяченому освітнім і науковим зв'язкам української діаспори із Україною (Отрошко, 2023), де підкреслюється значення спільних освітніх ініціатив та академічної мобільності.

Окремий блок досліджень стосується використання інтелектуального та педагогічного потенціалу діаспори в сучасному освітньому просторі України. Так, І. Ключковська і О. Білик (2020) обґрунтовують доцільність інтеграції здобутків української діаспори у вітчизняну систему освіти, акцентуючи увагу на необхідності переосмислення педагогічної спадщини в умовах сучасних викликів. У цьому контексті актуалізується також проблема методології дослідження педагогічних персоналій. Зокрема, О. Міхно (2024) пропонує підходи до деколонізації української педагогічної біографістики, що є важливим для об'єктивного висвітлення діяльності освітян-емігрантів.

Суттєвого розвитку набули дослідження, присвячені сучасним міграційним процесам у сфері освіти, особливо після 2022 року. У статті О. Локшиної та ін. (2022) розглядаються особливості інтеграції українських учнів і педагогів в освітні

системи країн Європейського Союзу. Автори наголошують, що новітня хвиля освітньої міграції створює як виклики, так і нові можливості для формування глобальної української освітньої спільноти.

Водночас аналіз сучасних наукових праць засвідчує недостатню увагу до цифрових інструментів репрезентації педагогічної спадщини української діаспори. Зокрема, малодослідженим залишається потенціал електронних ресурсів, що систематизують інформацію про українських освітян, які працювали або працюють за межами України. У цьому контексті особливого значення набуває ресурс «Педагоги України та світу», який може розглядатися як сучасна платформа цифрової біографістики.

Л. Березівська та ін. у своїх працях (2020; 2022; 2023) наголошує, що цифровий ресурс «Педагоги України та світу» є важливим інструментом для відкритої взаємодії та швидкого пошуку даних у науково-освітньому середовищі. Завдяки йому дослідники та студенти можуть не лише вдосконалювати освітній процес, а й брати активну участь у збереженні історичної спадщини, популяризуючи відомості про постатей, які формували вітчизняну педагогіку. Використання ресурсу сприяє прозорості та співпраці в академічній спільноті, пропонуючи зручний доступ до джерел; ресурс дозволяє актуалізувати біографічну інформацію про педагогів минулого, що сприяє консолідації історичної пам'яті.

Таким чином, сучасний стан наукових досліджень характеризується зростанням інтересу до історії та сучасності української педагогічної діаспори, розширенням тематичних і методологічних підходів, а також поступовим включенням цифрового виміру у вивчення педагогічної спадщини.

Значна кількість публікацій українських дослідників присвячена висвітленню різних аспектів створення та функціонування платформи «Педагоги України та світу». Так, низка статей Л. Березівської (Березівська, 2019), О. Пінчук, С. Хопти, Є. Демиди, Х. Середи (Berezivska et al., 2022) розкриває цифровий ресурс загалом, його структуру, вплив на розвиток цифрової гуманітаристики, значення для поширення цифрового педагогічного біографічного знання в

інформаційному просторі України світу. У частині статей автори розглядають цифровий ресурс лише побіжно як елемент вебпорталу ДНПБ, або згадують з-поміж інших цифрових інструментів у контексті досліджуваної вченими проблематики (Berezivska et al., 2020), (Березівська & Деревянко, 2020). Значну кількість становлять розвідки науковців, присвячені конкретним сторінкам цифрового ресурсу, які висвітлюють життєвий шлях і творчу спадщину окремого педагога. У поданих статтях автори зазвичай розкривають структуру і зміст персональної сторінки, особливості та основні аспекти її створення. Для прикладу, такі персоналії: Дж. Дьюї (Чала, 2020), О. В. Духновича (Тарнавська, 2023), Г. Кершенштейнера (Демида, 2019), М. М. Ланге (Демида, 2018), М. Монтессорі (Хопта, 2020b), І. С. Орлая (Демида, 2020), Олени Пчілки (Хопта, 2020a), О. Я. Савченко (Павленко, 2022), В. О. Сухомлинського (Павленко, 2018), С. Френе (Павленко, 2021). Частину статей автори присвятили висвітленню інформації про кілька сторінок ресурсу з інформацією про педагогів, котрих об'єднує спільна ознака. Наприклад, стаття про педагогів-реформаторів (Хопта & Демида, 2021), або про вчених НАПН України (Павленко & Серeda, 2024) на сторінках ресурсу. Детальний аналіз статей про цифровий ресурс «Педагоги України та світу» та їх типологію розкрито у статті Х. Середи і Т. Деревянко (Серeda & Деревянко, 2025).

Водночас у наявних статтях відсутній аналіз цифрового ресурсу крізь призму діяльності педагогів в еміграції. Серед понад 90 персоналій віднайдено п'ять педагогів-емігрантів. Отже, звідси впливає мета та завдання статті – проаналізувати ресурс крізь призму діяльності педагогів-емігрантів.

Мета та завдання статті: дослідження інформаційного потенціалу електронного ресурсу «Педагоги України та світу» як інструменту збереження, узагальнення та популяризації біографічної та бібліографічної інформації про українських освітян-емігрантів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах дослідження проведено аналіз електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Педагоги України та світу», розміщеного на порталі Державної науково-педагогічної

бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, як інструменту репрезентації педагогічної біографіки, зокрема українських освітян-емігрантів.

Ресурс «Педагоги України та світу» є електронною базою даних, що інтегрує, систематизує та постійно оновлює відомості про відомих українських і закордонних педагогів різних історичних періодів. Нині він містить понад 90 персоналій, що свідчить про його поступове розширення та значний науково-інформаційний потенціал. Його метою є популяризація здобутків педагогічної та психологічної науки, а також забезпечення відкритого доступу до інформації про життя, діяльність і творчу спадщину освітян, що особливо важливо для дослідження постатей, зокрема представників еміграції, та їхнього творчого доробку, які були вилучені радянською тоталітарною системою з науково-освітнього дискурсу.

Структурно ресурс побудований за біографічним принципом: кожній постаті присвячено окрему сторінку, яка містить комплекс взаємопов'язаних інформаційних блоків. Зокрема, представлено біографічні відомості, бібліографію праць педагога та літератури про нього, повнотекстові матеріали, фотогалереї, а також інформацію про вшанування пам'яті (наявність установ, названих на честь діяча, премій, пам'ятників, наукових читань тощо). Така структура забезпечує цілісне уявлення про особистість педагога та його внесок у розвиток освіти і науки, що є важливим для біографічних і історико-педагогічних досліджень.

Аналіз змістового наповнення ресурсу засвідчує, що він охоплює як українських, так і закордонних педагогів, що дозволяє розглядати розвиток педагогічної думки у широкому порівняльному контексті (<https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/>).

Серед представлених постатей є як класики світової педагогіки, так і визначні українські діячі освіти, громадські діячі, науковці. Це створює підґрунтя для дослідження транснаціональних зв'язків у розвитку педагогічної науки, зокрема ролі українських освітян у міжнародному освітньому просторі.

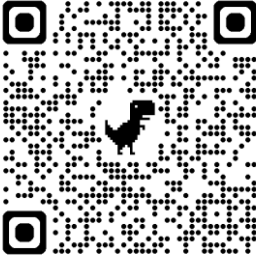
Особливого значення ресурс набуває у контексті дослідження українських освітян-емігрантів: Ващенко Григорій Григорович (1878–1967), Волошин

Августин Іванович (1874–1945), Полонська-Василенко Наталя Дмитрівна (1884–1973), Прокопович В'ячеслав Костянтинович (1881–1942), Русова Софія Федорівна (1856–1940). Таким чином, ресурс виступає важливим джерелом для реконструкції біографій, наукових зв'язків і впливів українських педагогів за межами України. У таблиці 1 подано інформацію про педагогів-емігрантів, які представлені на платформі ресурсу «Педагоги України та світу».

Таблиця 1

**Педагоги-емігранти на платформі ресурсу
«Педагоги України та світу»**

ІМ'Я педагога	Коротка інформація про педагога, яка подана в ресурсі «Педагоги України та світу»	QR-код, за яким можна перейти на сторінку педагога
Ващенко Григорій Григорович (1878–1967)	Педагог, психолог, фахівець із дидактики й національного виховання.	
Волошин Августин Іванович (1874–1945)	Президент Карпатської України, громадсько-політичний діяч, педагог, Герой України (2002, посмертно).	
Полонська-Василенко Наталя Дмитрівна (1884–1973)	Історикиня, викладачка, громадська діячка, докторка історичних наук (1940).	
Прокопович В'ячеслав Костянтинович (1881–1942)	Педагог, історик, політичний і громадський діяч, публіцист.	

Русова Софія Федорівна (1856–1940)	Педагогиня, громадська діячка, організаторка українського жіночого руху.	
--	--	---

Далі розглянемо ці постаті у цифровому ресурсі крізь призму їхньої діяльності в екзилі. У ресурсі представлена інформація про діяльність **Григорія Ващенка** в еміграції. Прикметно, що поданий перелік його праць еміграційного періоду, як-от: «Виховання волі і характеру» (ч. 1 – 1952; ч. 2 – 1957), «Роль релігії в житті людства і релігійне виховання молоді» (1954), «Тіловиховання як засіб виховання волі і характеру» (1956), «За здорову і свідому українську родину» (1959–1960), «Мораль християнства і комуністична» (1962) та ін. Ці твори та «Виховний ідеал» подані разом із етико-естетичною добіркою («Виховна роль мистецтва», 1955–1956; «Основи естетичного виховання», 1956; «Основи естетичного ідеалу», 1960). Зазначено, що ці праці становлять певний курс теорії виховання, яка відповідає, на думку автора, традиціям і духовності нашого народу і має стати основою плекання свідомих патріотів, носіїв християнського виховного ідеалу. Представлені також цитати з творів Г. Ващенка міграційного періоду. Повнотекстових матеріалів цього періоду немає.

Постать **Августина Волошина** у ресурсі представлена розлого. Є інформація про період його еміграції. Серед праць еміграційного періоду знаходимо книгу «Педагогічна методологія. Методологія навчання» (Прага, 1943 р.). У розділі «Фотогалерея» використано одну а із останніх світлин Августина Волошина (Прага, квітень 1945 р). Розділ «Ушанування пам'яті» містить світлину із символічною могилою Августина Волошина у Празі (Чехія). Цей розділ представлений досить широко, і містить значну інформацію про ушанування пам'яті педагога, яка буде цікавою та корисною для дослідників цієї постаті.

Біографія *Наталії Полонської-Василенко* також широко представлена у ресурсі. Зазначено, що характерними особливостями наукової діяльності Наталії Дмитрівни Полонської-Василенко-Моргун в еміграції є, по-перше, належність до державної школи в українській історіографії і, по-друге, перехід до концептуального висвітлення історії України. Наявна інформація про праці вченої в еміграції. Відзначається, що на початку 1960-х рр. дослідниця завершила багаторічну роботу над рукописом «Історія України», який являв собою двотомний загальний нарис національної історії, призначений для вищих шкіл. Проте цей твір уперше побачив світ лише у 1972 р. (перший том) і 1976 р. (другий том). Репринтне видання цієї праці на Батьківщині науковиці було здійснено вже після здобуття Україною державної незалежності – у 1992 і 1995 рр. Подані покликання на повнотекстові праці дослідниці в еміграції, зокрема на сайті електронної бібліотеки «Діаспоріана» (<https://diasporiana.org.ua/>). Розділ «Фотогалерея» так само широко представлений у ресурсі, зокрема є світлини дослідниці періоду еміграції. У розділі «Ушанування пам'яті Н. Д. Полонської-Василенко» подані фото поховання закордоном.

Біографія *В'ячеслава Прокоповича* у ресурсі коротко висвітлює його еміграційний період. Зокрема, його перебування міністром освіти в кабінеті А. Лівницького в еміграції. Значено також, що він займався виданням громадсько-політичного й літературно-мистецького тижневика «Тризуб» та обіймав різні ключові посади в уряді УНР в екзилі. У розділі «Фотогалерея» представлено світлини періоду перебування громадсько-політичного і державного діяча в екзилі. Повнотекстових матеріалів цього періоду немає. У розділі «Ушанування пам'яті» репрезентовано низку артефактів В. Прокоповича на віртуальній виставці «Українська революція в особах», які становлять певний інтерес для дослідників його спадщини.

Персоналія *Софії Русової* у ресурсі висвітлює діяльність педагогині в еміграції. Зокрема, викладання в Українській господарській академії в Подєбрадах (1922–23), Українському високому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова в Празі (1923–33). Розповідається також про період 1924–25 рр., коли вона взяла

участь у створенні притулку для дітей українців-емігрантів, який очолювала протягом п'яти років. Розділ «Фотогалерея» широко представлений в ресурсі і містить, серед інших, світлина С. Русової в еміграції. Значне наповнення розділу «Ушанування пам'яті», де зображені нагороди та премії імені С. Ф. Русової. Повнотекстових праць педагогині періоду еміграції немає.

Аналіз матеріалів сторінок ресурсу свідчить, що педагоги в еміграції відіграли значну роль у формуванні освітянського середовища за кордоном, поєднуючи педагогічну діяльність із культурно-національною місією. Передусім, педагоги-емігранти активно створювали освітні установи: школи, гімназії, курси, дитячі садки, а згодом і наукові інституції. Вони забезпечували доступ до освіти українською мовою для дітей діаспори та формували організоване освітнє життя громад. Важливим напрямом стала розбудова українознавства: викладання історії України, мови, літератури, культури. Завдяки цьому українська освіта за кордоном не обмежувалася базовими знаннями, а формувала цілісне уявлення про національну спадщину. Також емігранти впроваджували інноваційні педагогічні практики – використовували європейські освітні підходи, поєднуючи їх із українськими традиціями. Це сприяло модернізації навчання та розвитку особистісно-орієнтованої освіти. Окреме значення мала їхня діяльність у сфері збереження національної ідентичності. В умовах іншомовного середовища школа ставала осередком не лише навчання, а й виховання – підтримки мови, культури, історичної пам'яті та самоусвідомлення українців у діаспорі. У підсумку, українські педагоги-емігранти не тільки адаптувалися до нових умов, а й створили самобутній освітній простір за кордоном, який поєднував інтеграцію в інше суспільство зі збереженням власної культурної основи.

Важливою характеристикою ресурсу є його функціонування як складника національного цифрового гуманітарного простору. Він забезпечує поширення біографічного знання, об'єднує зусилля дослідників у галузі історії освіти, біографістики та бібліографії, а також сприяє формуванню цілісного уявлення про розвиток педагогічної думки.

Окремої уваги заслуговує освітній потенціал ресурсу. Його матеріали можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, зокрема для викладання курсів з історії педагогіки, розроблення спеціальних курсів, підготовки навчально-методичних матеріалів, підручників і довідкових видань. Це сприяє актуалізації педагогічної спадщини та її інтеграції у сучасну освітню практику.

Водночас аналіз ресурсу дозволяє виявити низку аспектів, що потребують подальшого розвитку. Зокрема, актуальним є питання розширення переліку персоналій, удосконалення навігації та пошукових можливостей, а також інтеграції ресурсу з міжнародними біографічними та науковими базами даних. Це сприятиме підвищенню його наукової цінності та міжнародної упізнаваності.

Таким чином, електронний ресурс «Педагоги України та світу» постає як важливий інструмент популяризації діяльності освітян в екзилі, педагогічної біографіки, який сприяє інтеграції української педагогічної науки у глобальний освітньо-науковий простір. Його використання відкриває нові перспективи для студіювання діяльності українських освітян-емігрантів як складника світової педагогічної культури.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Під час дослідження встановлено, що цифровий ресурс «Педагоги України та світу» має значний інформаційний потенціал для дослідження діяльності українських освітян-емігрантів. Він дозволяє акумулювати розрізнені біографічні відомості, реконструювати професійні траєкторії педагогів, виявляти їхній внесок у розвиток освіти в різних країнах, а також простежувати вплив української педагогічної традиції у світовому контексті. Водночас виявлено, що представлення цієї категорії освітян потребує подальшого розширення, систематизації та концептуального осмислення.

Визначено, що важливою умовою ефективного функціонування подібних ресурсів є дотримання науково обґрунтованих підходів до відбору, верифікації та структурування інформації, а також забезпечення її достовірності, повноти та актуальності. У цьому контексті ресурс виступає не лише як база даних, а як

динамічна науково-інформаційна система, що потребує постійного оновлення, вдосконалення та інтеграції з іншими цифровими платформами.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з кількома взаємопов'язаними напрямками. Передусім актуальним є розширення кількості персоналій ресурсу, зокрема протягом 2026–2028 рр. заплановано створення сторінок про педагогів-емігрантів: Григоріїв Никифор Якович (1883–1953), Дорошенко Дмитро Іванович (1882–1951), Огієнко Іван Іванович (1882–1972), Левицький Модест Пилипович (1866–1932), Петрів Іванна Василівна (1892–1971), Світлична Надія Олексіївна (1936–2006), Сірополко Степан Онисимович (1872–1959), Соловей Дмитро Федорович (1888–1966), Тисовський Олександр Васильович (1886–1968), Холодний Петро Іванович (1876–1930), Черкасенко Спиридон Феодосійович (1876–1940), Шульгина-Іщук Надія Яківна (1888–1979), Ясінчук Лев Петрович (1882–1963); насичення ресурсу повнотекстовими працями педагогів та удосконалення навігації. Це дозволить значно розширити інформаційний потенціал ресурсу «Педагоги України та світу» як інструменту збереження, узагальнення та популяризації біографічної та бібліографічної інформації про українських освітян-емігрантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Березівська, Л. Д. (2019). Електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як основа професійної підготовки педагогів. У В. Г. Кремень (Ред.) *Освіта для миру = Edukacja dla pokoju* (Т. 2, с. 222–228). Видавництво ТОВ «Юрка Любченка». https://lib.iitta.gov.ua/717478/1/стаття_2019.pdf
- Березівська, Л. Д., & Деревянко, Т. М. (2020). Цифровий ресурс «Видатні педагоги України та світу» й онлайн-проект «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні педагоги-ювіляри». *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(1), 1–3. <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/%20journal/article/view/54>
- Демида, Є. (2018). Джерельна база дослідження життя й творчої спадщини М. М. Ланге (1858–1921) – сегмент електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. *Науково-педагогічні студії*, (2), 25–34. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2018-2-25-34>
- Демида, Є. (2019). Відображення творчого спадку німецького педагога-реформатора кінця XIX – початку XX століття Георга Кершенштейнера в електронному джерельному ресурсі на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. *Науково-педагогічні студії*, (3), 44–55. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2019-3-44-55>
- Демида, Є. (2020). Постать І. С. Орлая (1770–1829) – джерело електронного інформаційного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. *Історико-педагогічний альманах*, (1), 37–43. <https://doi.org/10.31499/2307-4833.1.2020.217303>

- Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. (2008–2026). *Педагоги України та світу: Електронний інформаційно-бібліографічний ресурс* (Л. Д. Березівська, наук. керівник). <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiynobibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/>
- Кагамлик, С. (2025). Освітні осередки української діаспори в Празі як чинник збереження національної ідентичності. *Українознавство*, 97(4), 230-240. [https://doi.org/10.17721/2413-7065.4\(97\).2025.347357](https://doi.org/10.17721/2413-7065.4(97).2025.347357)
- Карабардін, А. В. (2024). Культурні та освітні установи української діаспори 20–30-х років ХХ століття як осередки української ідентичності. *Культурологічний альманах*, (4), 127–135. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.4.15>
- Ключковська, І. М., & Білик, О. С. (2020). Інтегративний підхід до використання здобутків української діаспори в культурно-освітньому просторі України. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (191), 98–101. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-1-191-98-101>
- Локшина, О., Джурило, А., Максименко, О., & Шпарик, О. (2022). Підтримка ЄС інтеграції українських дітей і молоді в системі освіти держав-членів в умовах війни рф проти України: стратегічні орієнтири та успішні практики. *Український педагогічний журнал*, (3), 6–19. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-6-19>
- Міхно, О. (2024). Деколонізація української педагогічної біографістики: теоретичні контури. *Український педагогічний журнал*, (1), 104–113. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-104-113>
- Отрошко, Л. (2023). Взаємини західної української діаспори з Україною: освітні, наукові та міжнародні зв'язки. *Українознавство*, 89(4), 195-216. [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(89\).2023.293787](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(89).2023.293787)
- Павленко, Т. (2018). Творча спадщина В. О. Сухомлинського в електронних ресурсах. *Витоки педагогічної майстерності*, (22), 161–166. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2018.22.185277>
- Павленко, Т. (2021) Репрезентація спадщини педагога-реформатора Селестена Френе в електронному ресурсі «Видатні педагоги України та світу». *Науково-педагогічні студії*, (5), 185–193. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-185-193>
- Павленко, Т. (2022) Сторінка «О. Я. Савченко (1942–2020)» як складник електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу». *Науково-педагогічні студії*, (6), 193–203. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2022-6-193-203>
- Павленко, Т., & Серета Х. В. (2024) Репрезентація наукової спадщини вчених НАПН України на сторінках електронного ресурсу «Педагоги України та світу». *Інноваційна педагогіка*, (78), 22–26. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744643/>
- Серета, Х., & Дерев'янко, Т. (2025). Цифровий ресурс «Педагоги України та світу» у контексті відкритої науки: історіографічний аспект. *Науково-педагогічні студії*, (9), 193-209. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2025-9-193-209>
- Тарнавська, С. В. (2023). Презентація постаті О. В. Духновича (1803–1865) в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу». *Науково-педагогічні студії*, (7), 238–251. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2023-7-238-251>
- Хопта, С. (2020а). Постать Олени Пчілки у структурі інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. *Історико-педагогічний альманах*, (1), 31–36. <https://doi.org/10.31499/2307-4833.1.2020.217302>
- Хопта, С. (2020б). Постать Марії Монтессорі в інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. *Науково-педагогічні студії*, (4), 75–89. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2020-4-75-89>
- Хопта, С. М., & Демида Є. Ф. (2021). Персоналії зарубіжних реформаторів кінця ХІХ – початку ХХ століття електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» як

- джерело досвіду освітніх перетворень. *Інноваційна педагогіка*, 34(1), 23–30. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/34-1.4>
- Чала, Н. (2020). Педагогічна діяльність Дж. Дьюї в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу». *Вісник Книжкової палати*, (11), 23–28. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.11\(292\).23-28](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.11(292).23-28)
- Шахно, Ю. (2024). Сучасна українська діаспора та метрополія: колізії та перспективи взаємодії. *Українознавчий альманах*, (34), 122-129. <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2024.34.16>
- Berezivska, L. D., Pinchuk, O. P., & Varaksina, N. V. (2020). The webportal of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine as an information resource for implementation of research in education, pedagogy and psychology. *Інформ. технології і засоби навчання = Inform. Technologies and Learning Tools*, 78(4), 249–265. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4055>
- Berezivska, L. D., Pinchuk, O. P., Нопта, S. M., Demyda, Ye. F., & Sereda, Kh. V. (2022). Creation of information and bibliographic resource «Outstanding pedagogues of Ukraine and the world» and its influence on the development of digital humanities. *Інформ. технології і засоби навчання = Inform. Technologies and Learning Tools*, 87(1), 1–17. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4825>
- Berezivska, L. D., Mikhno, O. P., & Pinchuk, O. P. (2023). Online projects as a form of spreading pedagogical biographical knowledge in the context of open science. *ITLT*, 97 (5), 227–243. <https://doi.org/10.33407/itlt.v97i5.5240>
- Creese, A., & Blackledge, A. (2010). Translanguaging in the Bilingual Classroom: A Pedagogy for Learning and Teaching. *The Modern Language Journal*, 94, 103-115. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2009.00986.x>
- Torpsten, A. (2017). Multilingual Students Strategies for Participation in Language Contexts – Students Tell about Language, Language Development and Language Competence in a School Practice. *Creative Education*, 8, 678-692. <https://doi.org/10.4236/ce.2017.85053>

REFERENCES

- Berezivska, L. D. (2019). Elektronnyi informatsiino-bibliografichniy resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» yak osnova profesiinoi pidgotovky pedahohiv. In V. H. Kremen (Red.) *Osvita dlia myru = Edukacja dla pokoju* (Vol. 2, pp. 222–228). Vydavnytstvo TOV «Yurka Liubchenka». https://lib.iitta.gov.ua/717478/1/стаття_2019.pdf [in Ukrainian].
- Berezivska, L. D., & Derevianko, T. M. (2020). Tsyfrovyyi resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» y onlain-proiekt «My stoimo na plechakh nashykh poperednykiv: Vydatni pedahohy-yuviliary». *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 2(1), 1–3. <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/%20journal/article/view/54> [in Ukrainian].
- Demyda, Ye. (2018). Dzherelna baza doslidzhennia zhyttia y tvorchoi spadshchyny M. M. Lanhe (1858–1921) – sehment elektronnoho resursu «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteki Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho. *Research and Educational Studies*, (2), 25–34. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2018-2-25-34> [in Ukrainian].
- Demyda, Ye. (2019). Vidobrazhennia tvorchoho spadku nimetskoho pedahoha-reformatora kintsia XIX – pochatu XX stolittia Heorha Kershenshteinera v elektronnomu dzherelnomu resursi na portali DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. *Research and Educational Studies*, (3), 44–55. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2019-3-44-55> [in Ukrainian].
- Demyda, Ye. (2020). Postat I. S. Orlaia (1770–1829) – dzherelo elektronnoho informatsiinoho resursu «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. *Istoryko-pedahohichniy almanakh*, (1), 37–43. <https://doi.org/10.31499/2307-4833.1.2020.217303> [in Ukrainian].
- Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho. (2026).

Pedahohy Ukrainy ta svitu: Elektronnyi informatsiino-bibliohrafichnyi resurs (L. D. Berezivska, nauk. kerivnyk). <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/> [in Ukrainian].

- Kagamlyk, S. (2025). Osvitni osередky ukraïnskoi diaspory v Prazi yak chynnyk zberezhennia natsionalnoi identychnosti. *Ukrainian Studies*, 97(4), 230-240. [https://doi.org/10.17721/2413-7065.4\(97\).2025.347357](https://doi.org/10.17721/2413-7065.4(97).2025.347357) [in Ukrainian].
- Karabardin, A. V. (2024). Cultural and educational institutions of the Ukrainian diaspora as centres of ukrainian identity in the 20–30s of the 20th century. *Culturological almanac*, (4), 127–135. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.4.15> [in Ukrainian].
- Klyuchkovska, I. M., & Bilyk, O. S. (2020). Intehratyvnyi pidkhdid do vykorystannia zdotukiv ukraïnskoi diaspory v kulturno-osvitnomu prostori Ukrainy. *Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences*, (191), 98–101. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-1-191-98-101> [in Ukrainian].
- Lokshyna, O., Dzhurylo, A., Maksymenko, O., & Shparyk, O. (2022). The EU support for the integration of the ukrainian children and youth into the systems of education and training of the member-states under conditions of russian federation war against Ukraine: strategic guidelines and successful practices. *Ukrainian Educational Journal*, (3), 6–19. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-6-19> [in Ukrainian].
- Mikhno, O. (2024). Decolonization of ukrainian pedagogical biography: theoretical contours. *Ukrainian Educational Journal*, (1), 104–113. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-104-113> [in Ukrainian].
- Otroshko, L. (2023). Vzaiemyny zakhidnoi ukraïnskoi diaspory z Ukrainoiu: osviti, naukovi ta mizhnarodni zviazky. *Ukrainian Studies*, 89(4), 195-216. [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(89\).2023.293787](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(89).2023.293787) [in Ukrainian].
- Pavlenko, T. (2018). Tvorchy spadshchyna V. O. Sukhomlynskoho v elektronnykh resursakh. *The sources of pedagogical skills*, (22), 161–166. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2018.22.185277> [in Ukrainian].
- Pavlenko, T. (2021). Representation of the legacy of Celestin Freinet, educator and reformer, in the electronic resource "Outstanding educators of Ukraine and the world". *Research and Educational Studies*, (5), 185–193. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-185-193> [in Ukrainian].
- Pavlenko, T. (2022). Page "O. Y. Savchenko (1942–2020)" as a component of an electronic resource "Outstanding teachers of Ukraine and the world". *Research and Educational Studies*, (6), 193–203. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2022-6-193-203> [in Ukrainian].
- Pavlenko, T., & Sereda Kh. V. (2024) Representation of the scientific heritage of the scientists of the NAES of Ukraine on the pages of the electronic resource "Teachers of Ukraine and the world". *Innovative Pedagogy*, (78), 22–26. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744643/> [in Ukrainian].
- Sereda, K., & Derevianko T. (2025). Digital Resource «Pedagogues of Ukraine and the World» in the Context of Open Science: Historiographical Aspect. *Research and Educational Studies*, (9), 193-209. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2025-9-193-209> [in Ukrainian].
- Tarnavska, S. V. (2023). Presentation of the character of O. V. Dukhnovych (1803–1865) in the electronic information and bibliographic resource "Outstanding educators of Ukraine and the world". *Research and Educational Studies*, (7), 238–251. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2023-7-238-251> [in Ukrainian].
- Khopta, S. (2020a). Postat Oleny Pchilky u strukturi informatsiino-bibliohrafichnoho resursu «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. *Educational History Review*, (1), 31–36. <https://doi.org/10.31499/2307-4833.1.2020.217302> [in Ukrainian].
- Khopta, S. (2020b). Figure of M. Montessori in information and bibliographic resource "Outstanding teachers of Ukraine and the world" of V. O. Sukhomlynskyi SSPL of Ukraine.

- Research and Educational Studies*, (4), 75–89. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2020-4-75-89> [in Ukrainian].
- Khopta, S. M., & Demyda Ye. F. (2021). Personalities of foreign reformers of the late XIX – early XX century of the electronic resource "Outstanding teachers of Ukraine and the world" as a source of experience of educational transformations. *Innovative Pedagogy*, 34(1), 23–30. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/34-1.4> [in Ukrainian].
- Chala, N. (2020). Pedagogical activity of John Dewey in the electronic information and bibliographic resource "Outstanding teachers of Ukraine and the world". *Bulletin of the Book Chamber*, (11), 23–28. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.11\(292\).23-28](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.11(292).23-28) [in Ukrainian].
- Shakhno, Y. (2024). The modern ukrainian diaspora and the metropolis: collisions and prospects for interaction. *Almanac of Ukrainian Studies*, (34), 122-129. <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2024.34.16> [in Ukrainian].
- Berezivska, L. D., Pinchuk, O. P., & Varaksina, N. V. (2020). The webportal of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine as an information resource for implementation of research in education, pedagogy and psychology. *Інформ. технології і засоби навчання = Inform. Technologies and Learning Tools*, 78(4), 249–265. <https://doi.org/10.33407/itlt.v78i4.4055>
- Berezivska, L. D., Pinchuk, O. P., Hopta, S. M., Demyda, Y. F., & Sereda, Kh. V. (2022). Creation of information and bibliographic resource “Outstanding pedagogues of Ukraine and the world” and its influence on the development of digital humanities. *Information Technologies and Learning Tools*, 87(1), 1–17. <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4825>
- Berezivska, L. D., Mikhno, O. P., & Pinchuk, O. P. (2023). Online projects as a form of spreading pedagogical biographical knowledge in the context of open science. *ITLT*, 97 (5), 227–243. <https://doi.org/10.33407/itlt.v97i5.5240>
- Creese, A., & Blackledge, A. (2010). Translanguaging in the Bilingual Classroom: A Pedagogy for Learning and Teaching. *The Modern Language Journal*, 94, 103-115. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2009.00986.x>
- Torpsten, A. (2017) Multilingual Students Strategies for Participation in Language Contexts – Students Tell about Language, Language Development and Language Competence in a School Practice. *Creative Education*, 8, 678-692. <https://doi.org/10.4236/ce.2017.85053>

Tetiana Zolotarenko,

PhD in Education,

Researcher of the Department

of Pedagogical Source Studies and Biographistics

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine,

ORCID: [0000-0002-7533-4676](https://orcid.org/0000-0002-7533-4676)

e-mail: t.o.zolotarenko@npu.edu.ua

Khrystyna Sereda,

Junior Researcher of the Department

of Pedagogical Source Studies and Biographistics

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine,

ORCID: [0000-0002-4510-7173](https://orcid.org/0000-0002-4510-7173)

e-mail: seredak83@gmail.com

UKRAINIAN EDUCATORS ABROAD ON THE «EDUCATORS OF UKRAINE AND THE WORLD» WEBSITE

Abstract. *The article reveals the information potential of the electronic resource "Educators of Ukraine and the World" for the study and popularization of the life and activities of emigrant teachers in the context of preserving historical memory and developing national and world educational thought. The virtual pages of Ukrainian emigrant teachers (Vashchenko H. H. (1878–1967), Voloshyn A. I., (1874–1945), Polonska-Vasylenko N. D. (1884–1973), Prokopovych V. K. (1881–1942), Rusova S. F. (1856–1940)) are presented, which are published on the platform of the information and bibliographic resource. The relevance of the research is due to the need to study the intellectual heritage of the Ukrainian diaspora and its integration into the modern global scientific and educational space.*

The aim of the article is to study the information potential of the electronic resource "Educators of Ukraine and the World" as a tool for preserving, summarizing and popularizing biographical and bibliographic data about Ukrainian emigrant educators. The study used methods of analysis, synthesis, generalization and systematization of the resource materials, which allowed to identify the features of the presentation of personalities, the structure of information presentation and thematic accents.

The influence of Ukrainian emigration (1919–1991) on the formation of the educational environment abroad is briefly described. The directions of activity of emigrant teachers (Vashchenko H. H. (1878–1967), Voloshyn A. I., (1874–1945), Polonska-Vasylenko N. D. (1884–1973), Prokopovych V. K. (1881–1942), Rusova S. F. (1856–1940)) are highlighted, in particular their participation in the creation of educational institutions, the development of Ukrainian studies, the introduction of innovative pedagogical practices and the preservation of national identity in a foreign-language environment. The representative potential of the resource "Educators of Ukraine and the World" for covering the activities of educators in emigration (biographical information, scientific works, pedagogical ideas, etc.) is outlined, and its significance as a digital tool for historical and pedagogical research is also determined.

The conclusions emphasize the importance of further filling the resource "Educators of Ukraine and the World", in particular, expanding the representation of the circle of emigrant educators. The article has theoretical and practical significance for researchers of the Ukrainian pedagogical diaspora, as well as everyone who is interested in the history of pedagogy.

Keywords: *pedagogical diaspora, emigrant educators, electronic resource, information and bibliographic resource "Educators of Ukraine and the World".*